לגזוז [א]וליעבד [א] ר' יוסי בר' יהודה אומר [ב]עשה שוגג כמזיד בתמורה [ג]ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשין [א] [א]ר' [ב]אלעזר אומר [ד]הכלאי' והטרפה והיוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין: **גמ'** מ"ט דר' יוסי בר' יהודה אמר קרא [1]יהיה קודש [ג]לרבות שוגג כמזיד ה"ד [כ] שוגג כמזיד אמר חזקיה כסבור שהוא מותר להמיר [ב] [ג] גבי תמורה לקי גבי קדשי' [ה]לא לקי [[ד][ה]לישנא אחרינא גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש] [ו] ר"ל ור' יוחנן אמרי [י]כסבור לומר תמורת עולה [ג] ואמר תמורת שלמים [ה] ([ו]לישנא אחרינא) גבי תמורת שלמים [י]קדיש גבי קדשים [י] לא קדיש [ל"א] כסבור לומר שחור ואמר לבן [ז] גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי [ח] ר' יוחנן אמר (א) באומר תצא זו [ט] ותיכנס זו גבי קדשים (באומר) [י] שנולד בהם מום נאכלין בלא פריון [יא] לא לקי גבי תמורה לקי רב ששת אמר באומר אכנס לבית זה ואקדיש ואמיר מדעתי ונכנס והמיר [יב] והקדיש שלא מדעתו גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי: ר"א אומר הכלאים והטרפה וכו': [ז]אמר שמואל [ח]לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה תניא אמר ר' [יג] מאיר ומאחר שאין קדושין מהיכן מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה [יד] (ב) במקדיש ולד ויצא [טו] [יו][דרך] דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא [טז] אלא בולדי קדשים ואליבא דרבי יהודה דאמר הולד עושה תמורה אמר רב [יז] פפא מ"ט [ד] דר' אליעזר [ט]כבהמה טמאה מה בהמה טמאה לא קרבה ולא נחתא לה קדושת הגוף אף הנך [יח] לא קרבי ולא נחתא להו קדושת הגוף אמר ליה רב פפא לרבא והרי בעל מום דלא קריב ונחתא ליה קדושת הגוף א"ל [יט] בעל מום קרב במינו א"ה טרפה נמי [כ] קא קרבה במינה אלא אמר רבא כבהמה טמאה מה בהמה טמאה פסול הגוף אף כל פסול הגוף לאפוקי בעל מום דפסול חסרון נינהו א"ל רב אדא לרבא והלא [2]שרוע וקלוט כתיב בפרשה והא הני [כא] פסול הגוף נינהו אלא אמר רבא כבהמה [טמאה] מה בהמה טמאה דליכא במינה אף כל דליכא במינה לאפוקי בעל מום דהא איכא במינה [כב] מאי אמרת טרפה [כג] איכא במינה לא דמיא לבעל מום בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה אמר שמואל המקדיש את הטריפה צריכה מום קבוע [כד] לפדות עליו ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים [כה] אלא אימא עושה קדושה [כו] [ט](למיתה [ה] כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש) למות [כז] ור' אושעיא אומר [י]אינה אלא כמקדיש עצים ואבנים בלבד [כח] [ו] [י]תנן כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן לפי שאין פודין [כט] הקדשים להאכילן לכלבים טעמא שנעשו הא היו מעיקרא פודין אותן [ל] דלמא האי תנא סבר כל היכא דלא חזי לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף תא שמע רבי אלעזר אומר הכלאים ויוצא דופן וטריפה וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה ותניא אמר רבי [לא] מאיר וכי מאחר שאין קדושין מהיכן מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה [לב] הא היתה טרפה מעיקרא לא נחתא [לג] ליה קדושת הגוף

אמר

ליגזו וליעבד. אלא כדין קדשים שקדם הקדשן את מומן שכשפודין אותן אין בהן היתר גיזה ועבודה אלא היתר אכילה כדאמרי' בפ' שני דבכורות (דף יד.) משא"כ בקדשים שאם קדם מומן להקדשן יוצאין לחולין ע"י פדיון ליגזז וליעבד כדאמרי' התם בבכורות אבל בתמורה גלי קרא (ויקרא כז) טוב ברע או רע בטוב לא הפריש בין תם לבעל מום: **גמ' גבי תמורה לקי.** [לד] דרבי ביה קרא הוא[לה] שוגג כמזיד: **גבי קדשים לא לקי.** [לו] דלא מליגו מלקות אלא במזיד ובהתראה: **כסבור לומר.** שור שחור שילא מביתי תחלה יהא תמורה תחת זה וילא מפיו שור לבן גבי תמורה קדיש ולקי דגלי ביה קרא (ג): **גבי קדשים.** אם בעל מום הוא למזבח לא לקי דהא לא קדיש דהקדש טעות אינו הקדש: **תלא זו ותיכנס זו.** ואותה של הקדש תמימה היא ולא נפקא לחולין אלא תופסת זו בקדושתה והויא תמורה והוא [לז] סבור שתלא לחולין כבעל מום [לח] ולא להמיר נתכוין ואפ"ה לקי וגבי קדשים נמי דומיא דהאי שהיה יודע שהקדשים אסורין לוריס אבל [לט] סבר הוא דהיכא דנפל בהן מום נאכלין בלא פדיון והיינו דומיא דהאי שהיה יודע שהתמורה אסורה אבל בכי האי גוונא [מ] סבר דמותר: **ונכנס והקדיש והמיר שלא מדעתו.** שבעל מחשבות הוא ולא היה יודע מה היה אומר [ל]בתמורה קדשי ולקי דגלי קרא שוגג כמזיד: **בקדשים.** לא קדיש ואי [ז] איכא בעל מום למזבח לא לקי דהא לא קדיש דהקדש טעות הוא: **לא קדושין בתמורה.** אע"פ שהתמורה חלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע אינה חלה על אלו וכ"ש שאין קדושת הגוף חלה עליהן בהקדש הפה אלא קדושת דמים כעלים ואבנים ואינן לריכין מום לפדות: **ולא מקדישין.** אחרים בתמורה אם [ם] קדש הן: ור' [מא] מאיר מפרש היאך הן קדושין שלריך לומר שאין מקדישין: **במקדיש בהמה.** דחיילא עלה קדושה: **ואח"כ נטרפה.** [מב] (אע"פ קדושה היא) כזו הולרך לומר שאף על פי שקדושה היא אינו עושה תמורה אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס מתחילת ברייתן נתקלקלו ואין [מג] בהן אותה קדושה: **אלא בולדי קדשים.** שקדשה אמן קודם שנתעברה דהשתא ממילא הן קדושים דעובר ירך אמו הוא ובהא הולרך לומר דאינן עושין תמורה: **ואליבא דר' יהודה דאמר.** (יא.) בשאר ולד קדשים עושה תמורה איצטריך לאשמועינן כהני דלא עבדי תמורה ולא נחתא להו קדושת הגוף אפילו ע"י תמורה והני דאמרן לאו רע מעיקרו נינהו דהא אוקימנא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד כו' וטומטום ואנדרוגינוס קדשי אגב אמן קודם יצירתן: **והרי בעל מום דלא קרב ונחתא ליה קדושת הגוף.** ע"י תמורה כדקתני מתני' [טז:] שהתמורה חלה כו' ואי קדם הקדשו את מומו עביד תמורה כדכתיב טוב ברע [ויקרא כז] והך בהמה נמי שקדם הקדשה את טריפתה תעביד תמורה ואי נטרפה כשהיתה חולין תתפוס בתמורה: **קרב במינו.** שאר בהמות תמימות אבל כל הני ה' לא קרבי במינו. יולא דופן לא חשיב ליה מין שאר בהמות דתמיהו אינשי (ד): **פסול הגוף.** הן בלא חסרון כגון ניקב קרום של מוח וניקבה הקיבה אבל [מד] מום פסול חסרון בעלמא הוא: **והלא שרוע וקלוט דכתיב בפרשה.** (ויקרא כב) גבי [מה] בעלי מומין והני פסול הגוף נינהו דלא חסרון ואפי' הכי [מו]עביד תמורה דכתיב טוב ברע הכי [מז] פירש רבי: **מאי אמרת טרפה** [מח] **איכא נמי במינה לא דמיא לבעל מום דבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה. לאפוקי בעל מום דמותר באכילה.** כלומר לא מדמית טרפה לטמאה להאי מילתא דיש במינה קרב דמיא לה במילתא אחריתי דאסורה באכילה כמותה: **לריכה מום קבוע כו'.** דקסבר שמואל נחתא לה קדושת הגוף: **שמע מינה כו'.** ואנן קי"ל (לקמן לג.) דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא למיתה [מח]: **כמקדיש עלים** [ח] (ונפריה). ונפדים ליאכל לכלבים [מט] דלאו קדשים מקריא' הכי:

גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי. ולית ספרים דגרסי גבי תמורה קדיש כו' ולפי גי' ראשונה משום דשוגג דתמורה לקי דגזירת הכתוב היא משום דכתיב יהיה לרבות שוגג כמזיד ורבינו ברוך ורבינו שמעון שאנץ איפלגו בה הרבה אם יש מלקות בשוגג דתמורה ומלאו בה ספרים מלוקים הכא וגריס מכילתין פירשתיו ומיהו בסמוך גבי כסבור קדשים שנולד להם מום נאכלין בלא פדיון לא מליגו למגרס גבי קדשים לא קדש שהרי קדוש ועומד הוא מעיקרא אלא ה"ג ביה גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי: **אכנס** לבית זה כו' הקדיש שלא מדעתו. פרש"י שבעל מחשבות היה ולא היה יודע מה היה אומר וקשה למה לו לומר אכנס לבית כו' לכך נראה לפרש אכנס לבית זה כו' כלומר כשאכנס לבית זה תהיה בהמה זו תמורה מיד חו תהיה קדושה מדעתיה ונכנס בה והמיר והקדיש שלא מדעתו שלא אמר דבר בכניסתו וגם לא חשב כמה שאמר מתחילה ונמלא שחל התמורה וההקדש שלא מדעת: **אי** הכי טרפה נמי הא קרבה במינה. אבל מן השאר לא פריך דטומטום ואנדרוגינוס בריות משונות הן והוי כאילו לא קרב במינן וכן יולא דופן תמי בה אינשי והוי כאילו לא קרב במינו וכן כלאים משונה הוא והוי כאילו לא קרב במינו וכן פרש"י:

הדרן עלך יש בקרבנות

מסורת הש"ס

א) בכורים מב. לעיל יא. יבמות פג:, ב) [לעיל יא. איתא ר' אליעזר וכל"ן], ג) [לעיל יג.], ד) גי' רש"ק, ה) ל"ל לישנא אחרינא כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש ר"ל ור"י אמרי כסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים ל"א כסבור לומר שחור כו' ל"ק וכן הוא בספר קרבן אהרן פרשת בחקותי וע"ש, ו) ס"א גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ל"ח, ז) [לעיל יא. בכורות מב.], ח) ל"ק, ט) ל"ק מ"ו ופייך לעיל, י) לקמן לג., כ) [ל"ל יהיה], ל) ולא אמר יומר בתמורה וקדשים ל"ק, מ) [רבי רחמנא דעביד תמורה ל"ק].

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י

2. וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֵדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי יוחנן אמר באומר נ"ב ר"ל כסבור: (ב) שם במקדיש ולד נ"ב במעי אמו ועי' לעיל דף יא: (ג) רש"י ד"ה כסבור לומר וכו' דגלי ביה קרא וגבי קדשים לא קדיש ואם בעל מום כל"ל והד"א: (ד) ד"ה קרב במינו וכו' דתמיהו אינשי על יוצא דופן הס"ד:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ר"א אומר הכלאים. נקט הכא דבהא קדשים ותמורה שוין ומינה למד שמואל בגמ' דאינן קדושין בתמורה: [ב] שם מותר להמיר. כאן שייך דכסורה ל"ו (בגמ' שלו ד' בעולין ופפד"א) כסבור על לא קדיש (וגם קודם תיבת כסבור ל"ל וגבי קדשים) ואח"כ ל"א ואח"כ גבי תמורה עד לא לקי וא"כ ללישנא אחרינא שהסיף רש"ק. אבל ל"ל דלישנא קדיש ולא קדיש אינו כלל ככל הסוגיא וכן משמע בתוס' ד"ה גבי ע"ש ואף דאית ספרים כו' אינו ללשון דלקי אבל שני הלשונות יחד אינן: [ג] שם ואמר תמורת שלמים ל"א כסבור לומר שחור כו' כל"ל, ל"א גבי תמורת עד לא קדיש ל"ג וכן הס"א שנ"ב: [ד] רד"א. ל"ל דר' אלעזר: [ה] שם אלא כו'. ל"ל למיתה ור' אושעיא ותיבות כסבור עד למות ל"ג: [ו] שם בלבד. גרס"י ת"ש רא"א עד א"ל שמואל קסבר ר"א כל כו' עד הגוף תנן כו' עד דלמא הא מני ר"א היא ע"כ גרס"י, הא תנא סבר עד הגוף דלמא הך עד סבור ל"ג רפ"י: [ז] רש"י ד"ה בקדשים. איכא ל"ל הקדים: [ח] ד"ה כמקדיש. ונפריה. ל"ל ונפדים:

◆

רבינו גרשום

ליגזו וליעבד בקדשים שקדם מום קבוע להקדשן תפדו התייבין בבכורה ובמתנות ויוצאין לחולין ליגזו וליעבד: עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא בקדשים: גבי תמורה לקי. דהא כתוב יהיה קדש [illegible]

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ה:
לג ב מיי' פ"א שם הלכה ג:
לד ג מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ג:
לה ד מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה יז:
ה [מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל' ג]:
לו ו מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה ב וע"ש:
ז [מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' לד]:
לז ח ט מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י ופ"א מהלכות תמורה הלכה יז:
לח י מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י:

◆

מוסף רש"י

הכלאים כו'. כלאים פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב, פרט לכלאים, כי יולד פרט ליוצא דופן, והנך חמשה יליף ר"א מקראי דלא חייל קדושה עליהם, ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר חיילא עלייהו קדושת הגוף ולריכין מום קבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה, הני לא חיילי עלייהו אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיון (יבמות פג.). לא קדושין בתמורה. לא מיבעיא תחילת הקדש דלא קדשי, דאפילו בעל מום שקדם מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמר בבכורות פ"ב (יד.), אלא אפילו אם המיר קודש בהן הני לא מקדשי, דאילו בבעל מום חיילא עליה קדושת הגוף לאסור בגיזה ועבודה אף משיפדה, דכתיב טוב ברע אם המר ימירנו, אפילו הכי אהני לא חיילא (יבמות פג.). שאם הן חולין והמירן בבהמת קדשים אינם נתפסין ואפילו תמורה שחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן וכ"ש אם הקדישם ממש אין קדושין (לעיל יא.). ולא מקדישין לעשות תמורה. אין מקדישין אחר לעשותו תמורה, אם הן קדושין והמיר בבהמת חולין בהן (שם), והיכי שכן עלמן קדושין, כגון שהיו ולדות קדשים דקדשי אגב אמן (בכורות מב.).

הדרן עלך יש בקרבנות

◆

שיטה מקובצת

א) רבי יוסי בר' יהודה אומר עשה שוגג כו'. גליון י"א אף לענין מלקות איירי מדאמרינן בסמוך גבי תמורה לקי וי"מ דלא לקי דלא מצינו מלקות בשוגג ולקי דקאמר ר"ל שהתמורה נתפסת בקדושה והוי כמו דאמרי' [בערכין דף כ' ע"א] לוקה בערך שלם: ב) ג) עי' בהשמטות בסוף המסכת: ד) רבי יוחנן אמר כסבור תיבת ר"ל ואות ו' נמחק: ה) שלמים תמורת שלמים ואמר תמורת עולה דקדיש רכוונתה גבי. מתיבה לישנא עד תיבת כסבור מוקף חצי לבנה: ו) דלא קדיש כסבור: ז) לבן. לבן ואמר שחור גבי: ח) לקי ר"ש לקיש תיבות ורבי יוחנן נמחק: ט) עי' בהשמטות בסוף המסכת: י) באומר קדשים שנולד: יא) פדיון גבי תמורה לקי וגבי קדשים לא לקי: יב) עי' בהשמטות בסוף המסכת: יג) אמר רבי וכי מאחר תיבת מאיר ואות ו' נמחק: יד) ואח"כ נטרפה הוי מצי לאשכוחי בטריפה מעיקרא וכגון בולדות קדשים וכן ביוצא דופן בולדות דחוקה לאוקמא בולדות קדשים וכל כמה דמצי לאשכוחי בחולין לא מוקי לה בקדשים:

[illegible]